

lelerine melik tayin ederek Kinde Devleti'ni dörde böldü. Yemen'in Habeşliler tarafından işgali de Kinde'nin çöküşünü hızlandıran sebeplerdendir. Önceleri Yemen hükümdarlarına bağlı olan ve muhtemelen yarımada'daki Bizans ve Sâsânî güçlerini dengeleyen Kinde Devleti, V. yüzyılın sonu ve VI. yüzyılın başında muhtariyet kazanarak gelişmesine rağmen mânevî kuvvet ve iç dayanışmadan mahrumiyeti sebebiyle sınırlarına kadar ulaştığı Bizans ve Sâsânîler'e karşı herhangi bir üstünlük elde edemedi.

Kindeliler, Züreyh ve Celsed ile Vâil b. Hucr'un tanrılarına tapıyorlardı. Kâbe ile ilgili geleneğe de bağlı olan Kindeliler nesil geleneğini ihdas ederek başlangıçta bu görevi üstlenmişlerdi. Ayrıca Kinde kralı tarafından Gavs b. Mürre'ye hac ibadetine dair icâze vazifesi verilmişti (Süheylî, I, 226). Bununla birlikte aralarında Kâbe ve Harem konusunda fazla bilince sahip olmayanlar ve hatta Ebrehe'nin ordusuna katılanlar da bulunuyordu (İbn Habîb, *Münevver*, s. 70). Kindeliler içinde putperestlerden başka Hıristiyanlığı, Yahudiliği ve Mazdek dinini benimseyenler de vardı.

Hz. Peygamber, Ukâz panayırında Kindeliler'i ve müttefiklerini İslâm'a davet etmiş, fakat bu daveti kabul görmemişti. Kindeliler'in bir kısmı memleketlerine döndükten sonra orada bulunan yahudilerden aldıkları bilgilerin etkisiyle yaptıklarına pişman olarak ertesi yıl daveti kabul etmeye karar vermişlerse de o yıl kabile ileri gelenlerinin engellemeleri yüzünden müslümanlara yaklaşmamışlardı. Resûl-i Ekrem, 9. yılın Receb ayında (Ekim 630) Hâlid b. Velîd'i 400'ü aşkın süvariyle birlikte Dûmetülcendel'in hâkimi olan Kinde kabilesinin Sekûn koluna mensup Ükeydir b. Abdülmelik'in üzerine gönderdi. Hâlid buradaki kaleyi ele geçirerek Ükeydir ile kardeşini Medine'ye götürdü; farklı rivayetlere göre Hz. Peygamber cizye ödemeleri veya müslüman olmaları üzerine memleketlerine dönmelerine izin verdi.

Hicretin 10. yılında (631) Eş'as b. Kays'ın başkanlığında kalabalık bir Kinde heyeti Medine'ye gelerek müslüman oldu; heyet içerisinde muhadramûn şairlerden İmruülkays b. Âbis, nesep âlimi İshak b. İbrâhim ve Hadramut kabilesinin bazı emirleri de bulunuyordu. Resûl-i Ekrem heyet üyelerini çeşitli hediyelerle geri gönderirken Eş'as'ın kız kardeşi Kuteyle ile de gıyabında nişanlandı, fakat Kutey-

le Medine'ye gelmeden önce Hz. Peygamber vefat etti. Kinde ile Kureyş arasında akrabalık kurulması bakımından büyük önem taşıyan bu teşebbüsten ayrı olarak aynı günlerde Hz. Ebû Bekir de kız kardeşi Ümmü Ferve'yi Eş'as'a vermiş, daha sonra Kuteyle ile sahâbilerden İkrime b. Ebû Cehil ve Eş'as'ın Ümmü Ferve'den doğan kızı Ca'de ile de Hz. Hasan evlenmiştir. Aynı yıl Kinde'nin kollarından Tüçib ve Sadîf'in yolladığı heyetler de Medine'ye gelmiş ve Resûl-i Ekrem, Kinde'nin diğer bir kolu olan Benî Muâviye'ye davet mektubu göndermiştir. Yine o yıl Benî Murâd'ın reisi Ferve, Kinde kabilesiyle yaptığı bağlılık antlaşmasını feshederek kabilesinden bir heyetle Medine'ye gelmiş ve Hz. Peygamber'e tâbiyyetini sunmuştur.

Hz. Ebû Bekir zamanında (632-634) bazı mensupları irtidad isyanlarına karışan Kinde bu hareketlerin bastırılmasından sonra Mısır, Suriye, Irak, İran, Horasan ve Endülüs cephelerinde fetihlere katıldı ve önemli bir kısmı bu bölgelere yerleşti. Mülûkû't-tavâif döneminde bağımsızlığını ilân eden aileler arasında Sağrûla'lâ bölgesine yerleşmiş olan Kinde'nin kollarından Tüçibîler de vardı.

Kindeliler, diğer bazı büyük Arap kabileleri gibi Kureyş'in hâkimiyeti altına girmeyi ataları, nesepleri ve sayıları itibarıyla içlerine sindirememiş, bundan dolayı yaşadıkları bölgelerde meydana gelen siyasî mücadelelerin tamamına aktif olarak katılmışlardır. Hz. Ali – Muâviye mücadelesinde ikiye ayrılan Kindeliler hasım ordularında yer aldılar. Birinci Kâbe kuşatmasının kumandanı olan Husayn b. Nümeyr el-Kindî, Mervân b. Hakem'e biat ederken Şam'da bulunan Kindeliler'in Belkâ'ya yerleştirilmesini şart koşmuştu (Taberî, V, 544). Abdullah b. Yahyâ el-Kindî, Ebû Hamza eş-Şârî ile birlikte Hadramut'ta İbâzîliği yayma faaliyetine girişmiş (129/746) ve Hadramut'tan Medine'ye kadar ulaşan bütün faaliyetlerde Kindeliler önemli rol oynamışlardı (Halîfe b. Hayyât, s. 384-386).

Arap kabilelerinin şiir dil ve tekniklerinin tek bir kültür ve geleneğe birleşmesine Melik Hâris'in dört oğlundan, son Kinde kralı sayılan Hucr'un "el-melikü'd-dillîl" (serseri kral) lakabıyla tanınan oğlu ünlü şair İmruülkays ile sahâbî ve muhadram şair İmruülkays b. Âbis büyük katkıda bulunmuşlardır. Kur'an'da mevcut elli lehçeden biri Kinde lehçesidir (Süyûtî, II, 102). Merzûbânî'nin *Ahbaru mülûki Kin-*

de ve İbnü'l-Kelbî'nin *Mülûkü Kinde* adlı eserleri günümüze ulaşmamıştır. Kindeli meşhur şahsiyetler arasında Kâdî Şüreyh, Recâ b. Hayve ve filozof Kindî başta gelir.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, V, 253; İbn Hişâm, *es-Sire* (nşr. Ömer Abdüsselâm Tedmürî), Beyrut 1987, II, 72, 245; IV, 166-167, 224-225, 228-229; İbn Sa'd, *eş-Tabakât* (nşr. Abdülkâdir Atâ), Beyrut 1410/1990, I, 20, 39, 168, 248, 262-264, 267; II, 125-126; IV, 258; V, 58, 128; VI, 57-58, 99-100, 182; VIII, 116-117; Halîfe b. Hayyât, *et-Tarih* (Ömerî), s. 97, 116, 194, 196, 384-386; İbn Habîb, *el-Muhabber*, s. 94-95, 184-185, 245, 251-252, 318, 368-370; a.mlf., *Münevver*, s. 70; Ezrakî, *Ahbaru Mekke* (Melhas), I, 182-183; İbn Şebbe, *Tarihü'l-Medîneti'l-münevver*, II, 474, 542-550; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (nşr. Abbas Ahmed el-Bâz), Beyrut 1987, s. 64-66, 339; Belâzürî, *Fütüh* (Fayda), s. 100, 146-152, 159, 196, 469, 476; Taberî, *Tarih* (Ebû'l-Fazl), II, 89-90; III, 138-139, 579; IV, 45, 48, 144, 259-260; V, 544; VI, 81, 253, 255, 591, 601; VII, 40, 281, 340; ayrıca bk. İndeks; Hemdânî, *Şifatu Cezireti'l-Arab* (nşr. Muhammed b. Ali el-Ekva' el-Hivâlî), Riyad 1397/1977, s. 62, 72, 169-176, 206, 250, 312, 319; Ebû'l-Ferrec el-İsfahânî, *el-Eğânî*, I-XXIV, tür.yer.; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist*, s. 139, 140, 143, 154, 192, 357; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 425-432; Süheylî, *er-Ravzü'l-ünûf*, I, 226; II, 238; III, 44; IV, 371; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, I, 274; II, 16, 138, 151-152; III, 229, 336; IV, 211-212, 482; V, 432; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, I, 487-492; IV, 60, 90, 120; ayrıca bk. İndeks; İbn İzârî, *el-Beyânü'l-mugrib*, II, 52; Süyûtî, *el-İtkân* (Ebû'l-Fazl), II, 98, 102; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, III, 315-386; ayrıca bk. İndeks; Abdurrahman Tayyib el-Ensârî, *Karyetü'l-Fâv: Saretün li'l-hağâretü'l-Arabiyye kable'l-İslâm fi'l-memleketi'l-Arabiyyeti's-Su'ûdiyye*, Riyad 1402/1982, s. 16-31; Mustafa Fayda, *İslamiyet'in Güney Arabistan'a Yayılışı*, Ankara 1982, s. 24, 58, 119-128; I. Shadid, *Byzantium and the Arabs in the Sixth Century*, Washington 1995, s. 3-5, 19-22, 144-160, 163, 165-167, 195-196, 405-406; a.mlf., "Kinda", *EP* (İng.), V, 118-120; M. Lecker, "Judaism among Kinda and the Ridda of Kinda", *JAOS*, CXV/4 (1995), s. 635-650; F. Krenkow, "Kinda", *IA*, VI, 811-812.

MUSTAFA SABRİ KÜÇÜKAŞCI

KİNDÎ, Abdülmelik b. İshak

(عبد المسيح بن إسحاق الكندي)

Abdülmelik b. İshak el-Kindî
(III./IX. yüzyıl [?])

Hıristiyanlığı öven
ve İslâm dinine eleştiriler yönelten
reddiye yazarı.

Abbâsî Halifesi Me'mûn'un yeğeni Abdullah b. İsmâil el-Hâşimî'nin kendisini müslüman olmaya davet eden risâlesine mukabil İslâm dinini eleştirip Hıristiyanlığın evrensel bir hak din olduğunu ileri süren bir risâlenin müellifi olarak kabul

edilmektedir. Şarkiyatçılara göre Kindî, halifenin gayri müslim âlimlere karşı müsahakâr davranması sayesinde hilâfet sarayında kendine bir yer edindi, Hâşimî ile arkadaşlık kurdu ve onunla hem İslâmîyet hem Hıristiyanlık hakkında bazı tartışmalar yaptı. Bu tartışmalar hakkında o dönemde yazılmış ve zamanımıza intikal etmiş herhangi bir belge mevcut değildir. Tartışmalara atıfta bulunan ilk âlim Bîrûnî olmuştur. Bîrûnî, Abdülmesîh b. İshak el-Kindî'nin Abdullah b. İsmâil el-Hâşimî'nin risâlesine verdiği cevapta Sâbiiler'in insanları Jüpiter adına kurban ettiklerine ilişkin bilgilere temas ettiğini belirtir (*el-Âşârü'l-bâkiye*, s. 205).

Louis Massignon risâlede zât-sıfat, sıfat-fiil ayırımı gibi kelâmî konuların hıristiyan ilâhiyatına uyarlanmış olmasından yola çıkarak gerçek müellifin bu konuları da bilen Yahyâ b. Adî (ö. 364/975) olabileceği ihtimalini ileri sürmüştür. G. Troupeau ise araştırmacıların çoğunun söz konusu risâlenin müellifinin Nestûrî olduğunu kabul ettiğini, öte yandan Hâşimî'nin kendisine hitaben yazdığı risâlede onun Nestûrîliğini ifade ettiğini belirtmiş, o dönemde şartlarında Nestûrî bir müellifin Ya'kûbîler'e ait bir tartışma konusunu metnine taşımasının şaşırtıcı bir durum olmadığını da söylemiştir (*EP* [İng.], V, 120-121).

Şarkiyatçılar arasında risâlenin müellifi gibi yazıldığı dönem hakkında da farklı görüşler vardır. Sir William Muir risâlede Me'mûn'dan, Ebû's-Serâyâ eş-Şeybânî'den, Bâbek el-Hürremî'nin isyanından (201/816) bahsedilmiş olmasından hareketle eserin 215 (830) yılında yazılmış olabileceğini ileri sürmüştür. Massignon, müellifin Hanbelî Berbehârî ile ilgili tenkitlerini Taberî'den almasını delil göstererek metnin telif tarihinin 300 (912) yılından sonra olması gerektiğini belirtmiştir. Paul Kraus ise risâle ile İbnü'r-Râvendî'nin eserlerinin muhtevası arasındaki benzerlikleri dikkate alıp onun IV. (X.) yüzyılın başlarında yazıldığı sonucuna varmıştır.

Kaynaklarda risâlenin bugün elde mevcut yazma nüshaları, sıhhati ve içeriği hakkında bilgilere yer verilir. Sir William Muir gibi Batılı araştırmacılar, Kindî'nin risâlesine ilişkin yazma nüshaların ilk defa Amerikalı misyonerler tarafından XIX. yüzyılda İstanbul ve Kahire'deki bazı kütüphanelerde bulunduğunu ileri sürerlerse de bunlarla ilgili herhangi bir kütüphane adı vermezler. Eser, Paris Bibliothèque

Nationale'de bulunan nüshaları (nr. 204, 205) esas alınarak ilk defa 1880 yılında Londra'da yayımlanmış, daha sonra değişik baskıları yapılmıştır.

Müslüman yazarlar ise mevcut risâlenin Kindî'ye ait orijinal metin olmadığı kanaatinde. Risâlenin dört yazma nüshasının Süryânî harflerle yazılmış Arapça bir metin (karşûnî) olması, Hâşimî'ye ve Kindî'ye ait iki risâlenin bir arada bulunması, risâlenin hıristiyan çevrelerde asırlar boyunca bilinmemesi ve üzerinde yapılmış herhangi bir çalışmanın mevcut olmaması, XX. yüzyıla kadar risâleye İslâm âlimleri tarafından hiçbir reddiyenin yazılmaması, fikir hürriyeti açısından Me'mûn devrinin bu açılıma uygun görünmüyüp tam aksine düşünce ve inanç özgürlüğü üzerine baskı yapılması, risâlede Eski Ahid'den yapılan alıntılarda sıfırlarının yanı sıra verilen âyet numaralarının Protestanlar'ın elinde bulunan Kitâb-ı Mukaddes'teki rakamlarla aynı olması, eserde kullanılan bazı kelimelerin müteahhir dönem Arapça'sına ait bulunması, üslûbunun III. (IX.) yüzyıl üslûbuyla uyumsuz olması, risâlede Me'mûn'un Mecûsiler hakkında kabul edilemeyecek derecede ağır ve hakaret içeren ifadeler kullandığına temas edilmesi, risâlenin besmele ile başlaması, yazma nüshalarında müellifinin adıyla ilgili şüpheleri ortadan kaldıracak bir kayda rastlanmaması gibi gerekçeler ileri süren müslüman âlimler, mevcut iki risâlenin sonraki asırlarda hıristiyanlar tarafından yazılıp Abdullah b. İsmâil el-Hâşimî ile Abdülmesîh b. İshak el-Kindî'ye nisbet edildiğini söyler.

1141 yılında Toledolu Peter tarafından Latince'ye çevrilen risâle, son asırlarda müslüman-hıristiyan polemikçi açısından hem Doğu'da hem Batı'da önemli kabul edilmiştir. Risâlenin muhtevasına göre Abdülmesîh b. İshak el-Kindî ulûhiyyette teslîsin asıl olduğunu savunup İslâm dini ve Hz. Peygamber hakkında çeşitli ithamlarda bulunmuştur. Bunların bir kısmı şöyledir: Hz. Muhammed gençliğinde Lât ve Uzzâ adlı putlara tapmış, şehvetine düşkünlüğü sebebiyle çok kadınla evlenmiş, peygamber olmadığı halde Araplar'ı kandırarak kendisini peygamber diye tanıtmış, getirdiği din vasıtasıyla insanları çeşitli ihtilâflara sürüklemiş, kişileri şehvetlerine uymaya çağırarak ve erkeklere karısını boşama hakkı veren Kur'an'ı mu-kaddes bir kitap olarak ileri sürmüş, ilâhî sünnetle bağdaşmayan namaz ve oruç gibi ibadetleri emretmiş, getirdiği dini

kılıç zoruyla yaymış, müslümanlar da ona uyarak İslâmîyet'i zorla benimsetmişlerdir. Kindî buna mukabil Hıristiyanlığın evrensel ve hak bir din olduğunu, Hz. İsa'nın göğe yükseltildiğini ve Kur'an'ın da bunu teyit ettiğini söylemiştir.

Kindî'ye nisbet edilen bu görüşlerin müteahhir dönemlerde Protestan hıristiyanlar tarafından ileri sürüldüğünü kabul eden son devir âlimlerinden Nu'mân b. Mahmûd el-Âlûsî, *el-Cevâbü'l-fesih limâ leffe'kahû 'Abdülmesîh* adlı eserinde (Lahor 1306) sözü edilen görüşleri eleştirerek reddetmiştir. Âlûsî, kitabında İslâm diniyle Hz. Peygamber'e ve Kur'an'a dair iddiaların asılsız olduğunu belirterek bunların Resûl-i Ekrem'in ve getirdiği Kur'an'ın insanlığa sunduğu mesajların hem lafzına hem ruhuna aykırı düşüldüğünü kanıtlamaya çalışmıştır (bk. *el-CEVÂBÜ'L-FESİH*).

BİBLİYOGRAFYA :

Bîrûnî, *el-Âşârü'l-bâkiye 'ani'l-kurâni'l-hâliye* (nşr. E. Sachau), Leipzig 1923, s. 205; Nu'mân b. Mahmûd el-Âlûsî, *el-Cevâbü'l-fesih limâ leffe'kahû 'Abdülmesîh* (nşr. Ahmed Hicazî es-Sekkâ), Beyrut 1412/1992, I, 3-40, 691-693; II, 857-858; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 344-345; N. A. Newman, *The Early Christian-Muslim Dialogue*, Hatfield 1993, s. 355-356; Mehmet Aydın, *Müslümanların Hıristiyanlara Karşı Yazdığı Reddîyeler ve Tartışma Konuları*, Ankara 1998, s. 37; M. Hamdî el-Bekrî, "Risâletü'l-Hâşimî ile'l-Kindî", *Mecelletü Külliyyeti'l-âdâb*, IX/1, Kahire 1947, s. 30-49; L. Massignon, "Kindî", *IA*, VI, 812; G. Troupeau, "al-Kindî", *EP* (İng.), V, 120-121.

YUSUF ŞEVKİ YAVUZ

KİNDÎ, Bişr b. Velîd (بشر بن الوليد الكندي)

Ebû'l-Velîd Bişr b. el-Velîd b. Hâlid el-Kindî el-Bağdâdî
(ö. 238/853)

Hanefî fakihî ve Bağdat kadısı.

Aslen Yemen'in Kinde kabilesine mensuptur. Ebû Yûsuf'tan fıkıh ve hadis öğrenerek en gözde talebesi arasına girmesine karşılık Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî'den uzak durdu. Mâlik b. Enes, Hammâd b. Zeyd, Abdurrahman b. Ebû'z-Zinâd, Ebû Ma'şer es-Sindî ve Şerîk b. Abdullah'tan hadis dinledi. Kendisinden Ebû'l-Kâsım el-Begavî, Ebû Ya'lâ el-Mevsîfî, İbn Allûye, İbn Ebû'd-Dünyâ, Ahmed b. Ali el-Ebbâr gibi âlimler hadis rivayet etti ve fıkıh öğrendi. Süfyân b. Uyeyne, meclisinde bizzat çözüme kavuşturamadığı zor soruları Kindî'ye sorar ve tatmin